
huszonhat ló

WILLIAM EASTLAKE

A szarvas nagy nedves szemével figyelőn nézett rá; a fiatalember visszapillantott. Ott kuporgott a forrás mellett, mélyen lehajolva, mintha csak a földhöz beszélne; türkizgyűrűs kezén felfutott a víz, majd hirtelen visszabukva a feneketlenül örvénylő mélységbe hullott, mélyen a narancsszín sziklák közé. Távolabb a sziklafal tompa kékségbe hátrált, de közvetlenül a szarvas lábánál majdnem krómsárgára váltott át. A szarvas még tétován, menekülésre készen állt, figyelő szcmet kivéve, alakját sűrű cserje rejtette el. Aztán a fiatalember, névszerint Huszonhat Ló Fia, gyűrűs kezét kirántva a forrás vizéből, karját széles ívben meglendítette. A szarvas megfordult, és nesztelenül eliramodott a halvány reszkető fényben; körülötte, mélyen a forrásnál guggoló fiú alakja alatt, a föld mindenütt a nyári napforduló néma káprázatában izzott; maga az ég is tüztenger volt, és a forrás vize szikraesőként hullott a lángba borult folyómederbe. De a Sangre de Cristo hosszan keletre nyúló hegyvonulatát a fény még nem érte el; hamarosan oda is eljut; nem sok idő múlva — fél órába se telik talán — teljes fénybe borul a világ.

Aztán mélyről, nagyon mélyről, a folyóágy felől, mintha csak a föld hangja lenne, félelmetes kiáltás hangzott, sziszegő és hátborzongató, egyre panaszosabban reszkető segélykérésbe csapva át; mégse hatott könyörgésnek, még csak fájdalmasnak sem, követelő. élesen parancsoló volt inkább, mielőtt megfakulva újra a földbe halt volna vissza, ahonnan feltört. Mert itt a zsályacserjék tengeréből csapott föl egyenesen a mélykék új-mexikói égre, s gördült tovább ez a robaj — sebesen és hátborzongatón. Huszonhat Ló Fia felállt kuporgásából a forrás mellől, és hirtelen nekilódulva ruganyos járással tovább sietett. Még mielőtt egészen kivilágosodna, meglehetősen messze kell jutnia. Nincs ideje to-

vább a földhöz beszélni. Még ha az meg is hallgatta és válaszként felmorajlott, szava nem emberi beszéd volt, nyelvtelen, távoli, mélyről feltörő fájdalom volt csak, senkihez és mindenkihez szólt. Aztán újra hallotta a kiáltást, emberi hangnak tűnt, mégsem értette, sötét, kísérteties árny volt inkább, semmint hang, magányos hangjegye a visszavonulásnak, világvégét jelző fájdalmas oboasíky. Csakhogy nincs ideje többé a földhöz beszélni.

Keletebbre, de még mindig vagy kétezer méter magasságban Coyote City falucskája állt. Vályogházak kis csoportja csak az elkanyarodó aszfaltút mentén. Huszonhat Ló Fiának anyja, egy városias ruházattal álcazott, csinos fekete navaho asszony a Coyote City Királynőjéhez címzett vendéglő előtt éppen egy táblát akasztott ki. EREDETI NÉPVISELETBE ÖLTÖZÖTT FAJTISZTA FEHÉREK... állt rajta, majd mikor az asszony végzett a kifüggesztéssel s belépett az ajtón, a szöveg teljes egészében láthatóvá vált: EREDETI NÉPVISELETBE ÖLTÖZÖTT FAJTISZTA FEHÉREK EREDETI FEHÉR TÁNCAI.

— Nem hinném, hogy ez túl mulatságos — mondta James, az asszony férje, Huszonhat Ló Fiának apja, aki egyébként ritkán mutatkozott csak a vendéglő táján. Durván formált arca megviseltnek látszott, haját a fiatalabb navahóktól mindinkább levetett szokás szerint, hátul bíborszín szalaggal kötötte át.

— Azzal, hogy a szokásaikat utánozod, még nem versenyezhetsz velük. — James kedvetlenül maga elé meredve a bárpult végéhez ült. Felesége, azaz Coyote City Királynője, városi pályafutását ugyanis azzal kezdte, hogy a navahókat kirekesztette vendéglőjéből. Csakhogy ezzel az erővel akár a keresztényeket, zsidókat, adventistákat és apacsokat is kiutasíthatta volna; vagy bárki mást Albuquerque környékéről ugyanilyen meg gondolással. Két hét múlva ezért az alábbi feliratot bigygyesztette ki: FENNTARTJUK A JOGOT, HOGY A KISZOLGÁLÁST BÁRKITŐL MEGTAGADJUK. Ám az üzletet ez sem lendítette föl különösebben.

— Effélét nem üzleti okból szokás kiakasztani — mondta James. -- Vagy ha mégis, hát aki kiteszi, alighanem súlyos betegségben szenved.

— Semmi bajom — mondta Coyote City Királynője. — Épp csak egy kis pénzt szeretnék összekaparni.

— Ha egy indián keresni akar, az annak a jele, hogy súlyosan megbetegedett — mondta James.

— Elegendem volt a sátorból, abból, hogy százmérföldes körzetben sehol egy lelket se lássak. Mit akarsz? Menjek vissza meghalni talán?

— Nem meghalni, élni — mondta James. — Az indián városban hal meg.

— Ugyanúgy megszokhatja a városi életet, mint akárki más. És ha a sátrak ide száz mérföldnyire se lesznek már többé? Akkor mit fogsz csinálni?

— Gyere vissza, és majd meglátjuk.

— De ha egyszer dolgom van itt...

A helyiségbe vendég jött, James kelleetlenül újra a pult végéhez ment, leült, és elkeseredve bámult maga elé.

— Jó, hogy kitettétek azt a táblát — mondta a fehér ember, miközben kolbászt rendelt. — Nem tudom láttatok-e már olyat, hogy: „Becsületes képedet sajnos képtelenek vagyunk a pénztárba tenni”?

Coyote City Királynője a kolbász sercegésétől nem hallotta a fehér embert, úgyhogy az James felé fordulva folytatta tovább: — Vagy azt, hogy „Nők számára tilos...”. Ja úgy, indián vagy — hagyta abba aztán csalódottan. — Hát még ilyen — ordította hátra Coyote City Királynője felé —, indiánnak akartam viccet mesélni. — James felállt, és kiment az ajtón.

Később, amikor Coyote City Királynője meghozta a kolbászt, a fehér ember megjegyezte: — Remélem, nem ért angolul. Talán csak nem bántottam meg.

— Nem nagyon — mondta Huszonhat Ló Fianak anyja.

— Indiánokat is beengedsz?

— A férjem volt.

— Elnézést — morogta a fehér ember, s óvatosan átvéve a kolbászt, alaposan szemügyre vette. — Pedig fehérnek látszol. És a fehérek módján beszélsz. Remélem nem bántottalak meg?

— Nem nagyon — felelte az asszony. — Én itt csak keresni szeretnék egy kicsit.

— Aha — mondta az ember fellelegezve. — Meglátod, sikerülni is fog. — Aztán a kolbászba harapott, és lenyelt egy falatot. — Annyit megér, amennyibe került — jegyezte meg.

Kívül, a Coyote City Királynőjéhez címzett vendéglő lépcsője közelében, Ike Woodstock urániumról beszélgetett Rudy Gutierrezel, valamivel távolabb pedig, a benzinkút közelében a GULF PRIDE MOTOROLAJ hirdetőtáblája alatt, DOHÁNYOZNI TILOS és LÉGY JÓ A MOTORODHOZ feliratok közt, Evelyn és Tap Patman ácsorgott. Arpacio Montoyo pedig az utca túloldalán a TISZTA SZOBÁK ÉJJELI SZÁLLÁSRA KIADÓK felirat alatt beszélgetett a pappal. Arról, hogy hány angyal fér el egy gombostűfejben.

James a lova után nézett, de csak egy kocsit talált a helyen, ahol az állatot hagyta. — Hátravezettem a lovadat, James — mondta Mr. Patman hozzálépve. — Mert itt még elütheti valami.

— Mit mondtál Jamesnek, Tappy?

— Hogy elvittem a lovát. Mert itt még elüti valami.

— El is ütötte.

— Melyik?

— Az a hatvanegyes Olds.

— Az hatvankettes.

— Hogy lehetne hatvankettes, ha egyszer hatvanegyes?

Evelyn és Tap Patman átsétált a másik oldalra, és megállapította, hogy a hatvanegyes típusú kocsik keréktárcsáján hatvankettes évszám áll.

— Hát még ilyen! Mondd, hová jutunk így, mi lesz így a világból?...

James egy szempillantás alatt megállapította, hogy lova a bal hátsó lábát fájlalja. Féltéredre ereszkedve, fentről leig tüzetesen szemügyre vette az állat lábát, miközben az, hosszú erős nyakát hátrafordítva, James fejét szaglászta. Hál' istennek, nem tört el. Nem számítva, hogy húsz mérföldet vezetheti hazáig, szerencsére semmi komolyabb baja sem történt. Ennyit igazán ki lehet bírni.

James négy hónapja hetenként lovagolt be a városba, s eleinte csakugyan úgy hitte, ki lehet birni. Asszonya majd csak észretér. Valahányszor meglátogatta, úgy érezte, majd csak visszatér hozzá. Ugyanúgy remélte ezt, ahogyan mindketten remélték, hogy fiuk is visszatér egyszer — és csakugyan, haza is jött, bár első ízben, igaz kissé valahogy elvezettnek látszott, de mégiscsak hazajött. Pár órát álldogált csak a sátorban, zavartan lézengve, mint aki attól fél, valami bogarat szed föl, szemmel láthatóan nem mert a pokrócokra leülni. Végig állva maradt a sátor közepén, körbefutó tekintete mintha ablakot keresett volna, széttekintve az egyszerű helyiségben, asztal, székek, rádió után látszott kutatni, vagy lábon álló ágy, ismerős fehér arc után. Aztán Gallupba ment. Kilépve a sátorból mély lélegzetet vett, néhány kedveskedő szót mondott angolul, majd felkerekedve Gallupba ment. Elment, mondta Huszonhat Ló Fiának anyja, elment, mert egy művész számára csak ott van élet. „És nekünk is ott kell a számára élnünk” — mondta később.

Coyote Citybe érkezve James feleségének első dolga volt, hogy többé ne szólaljon meg navaho nyelven. Havi hatvannyolcért és a bevétel öt százalékáért Tap Patmantól kibérelte a benzinkút melletti vendéglőt, felfogadott négy spanyolt, kirúgott egy lompos angol szakácsot, akit a korábbi bérlőtől örökölt, neont szereltetett a szobákba, falaikat fehéreknek szóló feliratokkal biggyesztette tele és minden erejével azon volt, hogy lehetőleg egy szót se szóljon navaho nyelven.

— Különben rögtön tele lesz a hely indiánokkal. Pénzük meg nincs, és csak bejönnek, egyhangúan kántáló dalokat játszanak a zenegépen, bekukucsálnak az asztalok alá, megkérdezik, mit jelentenek a feliratok, elhozzák az asszonyaikat, hogy az ékszereiket mutogassák és a gyerekeikről locsogjanak, buta tréfákat meséljenek a fehérekről — pénzük meg semmi. Értsd meg végre, hogy én azért hagytam el a rezervátumot és jöttem Coyote-ba, hogy vendéglőt nyissak, és mert ez itt a fehérek világa, hát a fehérek módján kell élnem. Mert a fehér ember csak jött, látott és rabolt, és az indián hiába mosolygott rajta. Oké, nevesetek csak, ám a fehér ember ravasz akár a kígyó. És még ha meg is akarná akadályozni, hogy bennünket az asztal alá szorítsanak, ahogyan néha csakugyan akarja is, hát hiába tenné. Meg a fiunk is, látod, épp csak hogy hazajött egyszer. És mi lett belőle? Szőnyegszövő. Még ha a legjobb szőnyegszövő is Checkerboard környékén. Vagy jó, mondjuk, hogy az egész rezervátumban. Vagy ahogy a kereskedő mondja, csakugyan művész. Hanem azért ide figyelj, James, te huszonhat lovas ember, amíg a mi fiunk azt a szövőszéket csak egyszer is fölállítja, addig, igen, jól nyisd ki a füledet, addig a fehéreknek akár ezer újabb szőnyegük is lehet. Mert nekik gépeik vannak. És nekem ugyan hiába beszél a kereskedő, hogy nem is az emberé a gép, hanem a gépé az ember, ez csak amolyan indiánoknak szóló beszéd. Gépeik vannak, és csakis ez számít. Akkor is, ha csakugyan képtelenek leállítani őket. Igen, így van ez, huszonhat lovas emberem, a gép mégiscsak a fehér emberé. Minden más csak annyit ér, mint a földhöz beszélni. Mert ez a világ a fehéreké.

Huszonhat Ló pedig lova előtt baktatva elindult kifelé Coyote Cityből. Arrafelé, ahol már senki se szólítja Jamesnek többé. Bármennyire Jamesnek hívják is. Mert az, hogy James, ez csak olyan gépcsínálta név. Éppen csak a hivatalos könyvekbe írják így mindig. Ám azt, hogy Huszonhat Ló, ezt a nevet a nép adta neki; mert hogy akkor éppen hu-

szonhat lova volt. Máskor meg huszonnégy, huszonöt, vagy éppen — igaz csak egyszer — harmincnégy is, de mikor elnevezték, akkor éppen huszonhat lova volt. Jó név ez. Bárki megtudhatja belőle, hogy nem holmi keverék, nem akárki ő. Akár a fia is, mert őt meg Huszonhat Ló Fiának hívják. Feleségét viszont Coyote City Királynőjének nevezték el az indiánok; azután, hogy a városba ment, s nem volt hajlandó navaho nyelven beszélni többé. Rossz név, majd annyit tesz, hogy ez az asszony rosszabb az apacsoknál — még talán a pueblóknál is.

James időközben a Coyote City fölé magasodó domb tetejére vezette lovát. Fiáról azt mondják, hogy művész, tünődött. Művész. Csak hát mi haszna belőle, ha művésznek tartják? Na igen, szépen hangzik az, ha csak így mondja az ember, s bizonyára ér is valamit, akkor is, ha nem mindig képes eladni, amit csinál. Csakhogy valamit azért azzal is csinálni kell, amit nem eladásra készít az ember. George Bowman, a Nargheeziből való fehér kereskedő, egyszer ugyan még rendelést is szerzett a fiúnak, bizonyos Masonéktól, egy kedves fehér családtól. Masonék még a mintát is előrajzolták a számára, aztán egy gyűrűt adtak érte, rajta ugyanazzal a képpel. És persze jöttek más rendelések is, más családoktól, Kiwaniéktól, Elkéktől, főleg olyanoktól, akik támogatni szerették volna. Többnyire jól megfizették. Csakhogy mit ér az egész, mondta a fiú, ha egyszer semmit se érzek? James erre kezébe vette Masonék gyűrűjét, úgy találta, érzi a súlyát. Itt, mondta erre a fiú a mellére bökve.

Vagyis a művész, az olyan valaki, aki a dolgokat valahol bent, a mellében érzi. Jó, rendben van, de azért valamit a gyomrában is éreznie kell. Bizonyára ezért is ment el a háztól. Ahogyan az is meglehet, hogy mégis az asszonymak van igaza inkább. És lehet, hogy a fiú nem is azért nézelődött olyan furcsán a sátorban, mert a tévé vagy a lábon álló ágy hiányzott neki. Hanem mert odakint megszokta, hogy napjában háromszor egyen. Mert hát miért ne lehetne az, hogy odakint egy művész napjában háromszor is ehet? — Igaz lenne, hogy egy művész odakint naponta háromszor is ehet?

A dombtetőn kocsijának támaszkodó kövér fehér emberhez érve, James úgy érezte, tőle éppúgy megkérdezheti ezt, mint akárki mástól.

— Dehogy igaz — mondta a kövér ember. — Hanem mondd csak, miféle város az ott?

James megmondta, hogy a várost Coyote Citynek hívják.

— Te ugye indián vagy?

— Az vagyok — mondta James.

— Nahát akkor, neked nyugodtan elmondhatom, hogy tízezer dollárt fizettem ezért a tragacsért — mondta az ember. — Négyszáz lóerős. És majd a fene evett meg, hogy ezt elmondhassam valakinek, csakhogy odakint senkinek se mondhatom el, mert úgyis mindenki tudja. De egy indiánnak talán mégiscsak elmondhatom.

— Tízezer dollár! Nem gondoltam volna, hogy ilyen is lehet — csodálkozott James. — És négyszáz lóerős?

— Úgy bizony, a múlt hónap óta ez is lehetséges már — hangzott a válasz. — Caddie-éknek volt pofájuk ennyit kérni érte. De talán csak nem valami képeket akarsz eladni odakint?

— Nem én, a fiam — mondta James.

— Egyfene — mondta az ember. — És nem hiszem, hogy sokat segítenék rajta, ha vennék tőle egyet...

— Én is úgy gondolom — hagyta helyben James.

— Mert ha vennék is, csak ártanék vele — mondta az ember. — Reményt keltenék benne, hogy mások is vesznek majd.

— Meglehet — mondta James.

— Mindenki életében akad egyszer egy világos pillanat — mondta az ember. — Amikor úgy érzi, alkotnia kellene valamit. Aztán észreveszi, merre tart a világ, s elhatározza, hogy maga is arra megy inkább.

— Nehogy napi háromszori evés nélkül maradjon?

— Ennyi is sok annak, aki nem a többiek útját járja.

Úgy vélve, hogy az ismeretlen eléggé kibeszélte már magát, James megrántotta lovát.

— Várj — szólalt meg a másik. — Egy indiánhoz talán mégiscsak őszinte lehetek. Azt ajánlom hát, tartsd otthon a fiadat inkább. Ne engedd a fehérék nagy rezervátumába menni. Mert ott csak mi hisszük, hogy kint vagyunk, pedig éppen fordítva van; mi vagyunk bent, és egyre kifelé bámulunk. Buktatók rendszerében élünk, bármikor elvágódhatunk, és egyre csak azt lessük, ki az, aki nem kel föl többé. Mindig előre tudjuk, ki lesz a nyertes. Akinek a legnagyobb kocsija és a legnagyobb háza van. — A kocsijára tehénkedő ismeretlen pár pillanattal tetován hallgatott. — Láttál már gyereket rajzolni? — kérdezte aztán. — Mert így van ez, eleinte mindannyiunkban ott motoszkál valami. Aztán feladjuk, lemondunk róla.

A két egymásután leadott szöveg után, James úgy érezte, nyugodtan továbbállhat, anélkül, hogy az idegent megsértené. Lovát maga után vezetve lefelé indult a Coyote Hill oldalán.

Odafenn a kocsijának támaszkodó ember továbbra is a biborszín sziklák mögé süllyedő napot bámulta. Egyike volt a navahók földjén olaj után kutató társaság számos alelnökének. Valahányszor csak tehetett, sohase mulasztotta el a naplementében elgyönyörködni. Később beszállt, és elindította a motort. Jól kibeszélgette magát, gondolta. Ritkán adódik alkalma rá. Nem mindennap akad össze olyan valakivel, mint ez az indián. És még csak a fülébe se juthat senkinek, amit mondott. Mert barátai közül senki se tudhat ritka, világos pillanatairól.

James eközben lefelé poroszkálva a domboldalon egyre azon tűnődött, vajon fehér ember létére, hogyan beszélhet valaki így a nagy fehér rezervátumról. Persze az is lehet, hogy csak azért mondta, amit mondott, hogy mondjon valamit; legjobb lesz, ha senkinek se mondja tovább.

Hanem amit a fiú dolgáról hallott, az mégiscsak rossz hírnek számít. És hát ki mondja meg, hogyan lehet valakit odakint megtalálni. Egyszer, emlékszik, Arpacio Montoyo bárjában valami színdarabot látott a tévében, miközben kezében sörével a bárpult melletti sor végén álldogált. Valami lányról szólt, aki eltűnt otthonról, és azzal végződött, hogy valami szappant kell venni. Mert a végén megjelent egy alak, és egyre ezt a bizonyos szappant szorongatva, hangosan ordított róla valamit. Igen, így valahogy fejeződött be, igen izgalmasan, és akik odakint a nagy rezervátumban nőttek föl, azok számára talán értelme is volt: De talán még rajta is segíthetne valahogy. Csakugyan, miért ne? James egyszerre arra gondolt, ha az a bizonyos szappan, amiről az az alak ordított a képernyőn, valahogy képes lenne hazavezérelni fiát, hálá-

ból a kereskedő egész készletét megvenné, amennyi csak van ebből a szappanfajtából. Nagyon aggódott érte, nagyon féltette Huszonhat Ló Fiát.

A Coyote Hill északi lábához érve, ismét csak enyhe emelkedőn indult fölfelé, azután egy, ebben a magasságban kivételes csodának számító rezgőnyárfaligetben haladt át; a fák levelei rég teljes nagyságukban kibomolva, csendes remegéssel várták, hogy a szél Ben Helpnell tornácára sodorja őket. Ben Helpnell a rég használatlanul álló vízemelő szélkerék mellett újonnan vett Monkey Ward szivattyújával bajlódott éppen. Új típusú szivattyú volt, merőben különböző a régi dugattyús pumpától. Az a fajta, amely a „könnyebb a vizet tolni, mint szívni” elv alapján végzi munkáját. Egyetlen, hermetikusan lezárt doboz az egész, semmi veszélyesség, szitok, mérgező drága vízvezeték- vagy villanszerelő, úgy, ahogy van, egyszerűen csak bele kell dobni a kútba. Csakhogy Ben, bár tegnap annak rendje és módja szerint meg is tette ezt, azóta is hiába vergődött vele.

— Én a helyedben lelőném ezt a dögöt — jegyezte meg Ben a fölfelé kapaszkodó Jamest meglátva. Ló- és marhakereskedő lévén, nyomban fölfigyelt James lovának sántaságára. Úgy vélte, jobb, ha óvatosan puhatozza ki a helyzetet, mielőtt a tárgyra térne.

— Én a helyedben lelőném inkább — ismételte annak ellenére, hogy közben szíve mélyén már a ló pártjára állt.

Alkut szimatolva, James egy szóval sem válaszolt.

— Na mondhatom, szép kis táblákat aggatott ki a feleséged a vendéglőjében — mondta Ben.

James nem kívánt erről beszélni.

— Rég nem láttalak — mondta Ben.

— A fiam, elment a fiam — válaszolta James.

Ben pár pillanatig töprengve a szivattyút bámulta, majd a lóra tekintett. De már nem az állat, hanem James bánata iránt érzett részvétet.

— Mondok én neked valamit, James — szólalt meg újra a szivattyút vizsgálva. — Vidd el valamelyik lovamat, majd visszahozod, ha erre jársz.

Első kínálásra máskor James a lovat dehogy is fogadja el. Hanem annak rendje és módja szerint a földre kuporodva, ujjai közt botocskákat tördelve, addig rajzolgat különböző figurákat a porba, amíg csak a szabályszerű üzlet meg nem születik. És hát az ilyesmi négy-öt órába is beletelik, úgyhogy Ben felesége akár két-háromszor is átültözhetett volna közben, hogy az indiánt elkápráztassa. James pedig nyeregtáskájából alighanem türkiz ékszereit szedi elő, hogy mindenkit megszedítsen velük, mialatt Ben talán még egy Chihuahuaban felszedett új táncot is eljár, de olyat, hogy még a lovak is megbokrosodnak tőle — és mindezt csakis az alku izalmának fokozása kedvéért, amíg csak a bonyolult és kockázatos üzletet meg nem pecsételik.

James bánata azonban annyira szívükre nehezedett, hogy Marynek éppúgy nem volt kedve háromszor ruhát váltani, ahogyan Ben sem lelte volna örömét a táncban, vagy James abban, hogy az ékszereit szedegesse elő. Hasztalanul botorkálnák körül máskor örömmel mesélt városi élményeiket, elkerülhetetlenül a James lelkét megülő szomorúsághoz térnének vissza.

— Legjobb lesz, ha a csillagos kancát viszed — mondta Ben Helpnell. James a közeli karámban nyergét a kis, csillagos kancára tette. Ben Helpnell közben továbbra is a kút mélyére süllyesztett pumpa hibáját igyekezett kisilabizálni.

— Legszívesebben visszaadnám nekik — mondta Ben végleg fölállva. — Semmi bajom Monkey Wardékkal, de úgy látszik, valamit nem jól csináltam.

— Azt, hogy a kútba tetted — nézett ki Mary a lécajtó mögül.

— De ha egyszer itt a könyvben az áll, hogy... — kezdte Ben, de aztán arra gondolva, hogy ezek az asszonyok képesek még a könyvekkel is vitába szállni, elhallgatott és James felé a karámhoz indult.

James a nyereg tartószíját az utolsó karikákba fűzőgette már, mielőtt végleg meghúzta volna.

— Na látod, van itt ló, amennyit csak akarsz — mondta Ben Helpnell. James a nyeregbe lendült, és barna jobbában saját lova kantárszárát szorongatva elindult.

— Meglátod, mire hazaérsz, otthon lesz — mondta Ben Helpnell.

— Otthon lesz — ismételte James, még aztán is, hogy szavát rég nem hallhatták már. Girt Maxey fűrészmalomának rothadó fűrészporral belepert romjai mellett kaptatott fölfelé.

Két órával később Bowman lerakata mellett, egy hosszú, alacsony gerenda- és vályogépület mellett haladt a csapáson, nem messze tőle hevenyészve összerőtt kis kék sátor állt, majd tovább haladt, föl egészen a ritkás fenyőkkel megtűzdelt fennsíkra, ahonnan letekintve a maga sátrát pillanthatta meg. Csúcsából füst szállt fölfelé.

— Otthon van...

Nem, mégsem. Mielőtt újra felnézett volna, egy pillanatra lehunyta szemét. De mikor ismét kinyitotta, a cédrusfa füstjének karcsú kékes oszlopa továbbra is ott áramlott egyenesen fölfelé a kúpalakú sátor csúcsából. Hirtelen megsarkantyúzta lovát, mire mindkét állat sebesen indult lefelé a lejtőn, egyenesen a hosszú kék füstoszlopot eregető sátor felé.

De nem. Így nem lesz jó. Nagyon is hamar túl lenne örömén. Széles ívben nyargalta hát körül a sátrát, és csak azután állt meg. Mindkét ló hevesen fújtatott, de a hosszú kék füstoszlop továbbra is csak szállt, szállt fölfelé. Aztán könnyű szél támadt, megdöntötte a hosszú kék füstoszlopot, mindjobban lenyomta, amíg csak ott nem tekeredett körülötte és a lovak körül a földön. Füst volt, igazi füst. Ám mégsem lehet, hogy csak úgy berontson mindjárt. Ha csakugyan boldogsága van benn, még elriaszthatja. Jobb, ha halkán szólítja inkább. Tenyeréből tölcserít formált, úgy ejtette ki fia nevét a füstölgő sátor felé. Semmi válasz, csak hogy még nem is várt rá igazán, nem szerette volna, ha bármi is történik ilyen hirtelen. Előbb a csillagos kanca nyakát veregette meg, majd hátratekintve a maga kantárszáron vezetett lovára vetett egy pillantást.

— Itthon van — mondta.

Két barna kezéből újra tölcserít formálva, kissé hangosabban megismételte hívását, de még mindig visszafogottan. Azután leengedte karját, és csendben figyelt, óvatosan, mint aki attól tart, egyetlen rossz mozdulattal mindent elronthat. És a két ló is csak csendben állt, amíg csak

egy kéz félre nem húzta a bejárat elé akasztott birkabőrt, hogy a fiú kilépjen rajta.

James feléje intett. A két ló megmozdult, és a fiú magasan feje fölé emelte mind a két karját.

*

Kávét, húst, kenyeret ettek, lassan rágcválva, hosszan, sokáig. Később újabb adag kávé következett, James közben alig szólt, mintha csakugyan boldogságát félne elriasztani. Eleinte inkább a fiú vitte a szót, de aztán ő is elhallgatott, és szótlánul a súlyos, fából készült szövőszéket kezdte nézni, amelyen egy rég félbehagyott munkája állt. — Kérdés, veszít-e valamit a világ, ha valaki művész létére, huszonhat ló és egy szövőszék kedvéért képtelen változtatni a sorsán — mondta angolul később.

— Nem akarok többé angolul hallani ebben a házban — hangzott föl kívülről navaho nyelven. — A kereskedő meglátta a füstöt, és üzent, hogy van itt valaki. Erre aztán leszedtem a vendéglőben a táblákat, még a kulcsot is elhajítottam. Egy életre végeztem vele. Ugyan kinek ártok, ha indián létemre semmi kedvem a marakodó fehéreket szétválasztani.

James úgy érezte, ideje sincs ráébredni boldogságára, tekintetét a kerek helyiségben körbejárva ébredt csak rá, hogy amiről tegnap még úgy hitte, örökre eltűnik, ugyanúgy áll, mint azelőtt. És odakint is újra huszonhat ló van.

— És ha újra a földhöz beszélünk? Mi rossz van abban?

James egyszerre régi asszonya hangjára ismert. Huszonhat Ló Feleségének hangjára, nem Coyote City Királynőjének hangjára többé.

— De csakugyan, mi rossz van abban, ha a földhöz beszélünk? — ismételte az asszony. — Ha egyszer már akkor is ezt tettük, amikor a fehér ember még meg sem érkezett erre a földre. Rosszabbat is tehetünk, mint hogy a magunk körében maradva, időnként a földhöz beszélünk.

James egyszerre megérezte, hogy Huszonhat Ló Felesége és Fia már csak az ő zárszavára vár. Csakhogy ez, James jól tudta, nem hangozhat akárhogy. Nem hasonlíthat a fehérek véget nem érő fecsegésére. Úgy van, a zárszónak meg kell adni a módját. Úgy, ahogy illik, a Nép nyelvének legszebb hagyományai szerint. Semmiképp se lehet több három-négy szónál. Aztán oldalt a nagy, nehéz szövőszékre pillantva, tekintete a félig kész szöttesen látható hegyek és sziklák elvont jelzéssé sűrített képeinek egyszerű szépségébe kapaszkodott. Hát lehetséges, hogy a Nép ne merjen többé a földhöz beszélni?

— A föld megért minket — mondta halkán a végén.

Varga Zoltán fordítása